

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Esityksen mukaan hallitus toteuttaa perusturvan uudistuksen, joka parantaa työnteon kannattavuutta, sujuvoittaa sosiaaliturvaa ja yksinkertaistaa etuuksia. Työssä otetaan huomioon sosiaaliturvakomitean välimietinnössä esitetyt suositukset ja selvitykset. Tavoitteena on siirtyä vaiheittain yhteen perusturvaetuuteen tukien määräytymisperusteita yhdistämällä. Työttömyyden ajan perustoimeentulo turvataan yhdellä etuudella ja Kelan toimeenpaneman etuuslainsäädännön menettelysääntöjä yhtenäistetään. (s. 24–25)

Ammattiliitto Pro pitää myönteisenä esityksen tavoitetta yksinkertaistaa työttömyyden aikaista perusturvaa ja sujuvoittaa sen hakemista ja myöntämistä. Pro tukee niin ikään tavoitetta kehittää perusturvaa siten, että työn vastaanottamisesta tulee kannattavaa.

Jotta työllisyyttä voidaan lisätä kestävästi, tarvitaan kuitenkin muutakin kuin perusturvaetuuksien ja toimeenpanojärjestelmän hiomista. Työttömyyden pitkittymisen ehkäisemisessä avainroolissa ovat asiantuntevasti ja yksilöllisesti suunnitellut palvelut, joilla tuetaan työnhakijan työkykyä ja ohjataan hänet tarvittaessa kehittämään osaamistaan työmarkkinoiden tarpeita vastaavaksi. Kuntien työllisyyspalveluiden riittävät resurssit on ehdottomasti turvattava. Pro korostaa, että kuntiin siirtyneiden työllisyysasiantuntijoiden on voitava jatkossakin keskittyä ydintehtäväänsä eli työnhakijan työllistymisedellytysten tukemiseen sekä työnhakijoiden ja työnantajien kohtaannon edistämiseen.

Työmarkkinatuen ja peruspäivärahan yhdistäminen yleistueksi on perusturvan uudistamistyön ensimmäinen vaihe. Pro toteaa, että laajan uudistuksen eteneminen vaiheittain on ymmärrettävää, mutta juuri tästä syystä työttömyyden aikaisen perusturvan uudistuksen hyödyt vaikuttavat jäävän samalla melko vähäisiksi. Toimeenpanijoiden hallinnollinen selvitystyö ei olennaisesti vähene, vaan

saattaa jopa lisääntyä, kun yleistuen piiriin tulee sekä työssäoloehdon täyttäneitä työnhakijoita että niitä, joilla työssäoloehto ei ole täyttynyt. Tämä aiheuttaa eroja yleistuen rahoitukseen (s. 79). Lisäksi yleistuen saajalle kasvokkain järjestettävien työnhakukeskustelujen ja täydentävien työnhakukeskustelujen järjestämisjakson (ns. aktivointijakso) alkamisajankohta riippuisi siitä, onko hän saanut edeltävästi ansiopäivärahaa ja onko hän täyttänyt 25 vuotta (s. 75–76). Ehdotettu sääntely näyttäytyy hallinnollisesti monimutkaisena.

Pro korostaa, että nyt lausuttavana olevan esityksen valmistelussa on kiinnitettävä huomiota siihen, että uudistuksen ensimmäinen vaihe niveltyy toimivasti myöhemmin valmistuvaan kokonaisuuteen.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Esityksen mukaan suurimmalla osalla vuoden aikana työttömyysetuutta saaneista etuuden määrä ei muutu (526 100 henkilöä). Työmarkkinatukea saavilla etuuden arvioidaan pienentyvän 4216 henkilöllä ja kasvavan 2689 henkilöllä. Peruspäivärahaa saavista etuuden arvioidaan pienentyvän 981 henkilöllä. Kaiken kaikkiaan etuuden arvioidaan pienentyvän noin 5000 työttömällä, ja keskimäärin etuus pienenee 1166 euroa vuodessa. Työttömyysetuuden pienentyminen kohdistuu henkilöihin, joilla on muita tuloja. (s. 28)

Esityksen mukaan arviolta 2662 henkilöllä, jotka saavat nykyisin mukaista työmarkkinatukea, työttömyysetuus kasvaa. Keskimäärin etuuden arvioidaan kasvavan 617 euroa vuodessa. (s. 28–29)

Työttömyysetuuden arvioidaan pienenevän lähes yhtä monella miehellä (2435 henkeä) kuin naisella (2562 henkeä). Keskimäärin etuus pienenee kuitenkin selvästi enemmän miehillä (1532 euroa vuodessa) kuin naisilla (818 euroa vuodessa). (s. 29)

Vastaavasti etuuden arvioidaan kasvavan yli kaksinkertaisella määrällä miehiä (1868 henkeä) naisiin verrattuna (794 henkeä). Etuuden keskimääräinen kasvu on miehillä lähes kaksinkertainen (711 euroa vuodessa) naisiin verrattuna (423 euroa vuodessa). Esityksen mukaan ero etuuden kasvussa aiheutuu pääosin siitä, että osittaisen työmarkkinatuen vanhempien tulorajojen kasvattamisen vaikutukset kohdistuvat selvästi useampaan mieheen kuin naiseen. Tarkastelussa työttömyyskuukaudet on laskettu yhteen vuositasolla, joten eroa etuuden määrän kasvussa voi selittää myös erot miesten ja naisten työttömyyskuukausien lukumäärissä. (s. 29)

Esityksessä arvioidaan, että 12 209 henkilöä asuu kotitalouksissa, joiden käytettävissä olevat tulot pienentyvät ehdotettujen muutosten vuoksi. Vastaavasti 5971 henkilöä asuu kotitalouksissa, joiden käytettävissä olevat tulot kasvavat. Esityksen mukaan valtaosalla (5 515 736) tulot eivät muutu lainkaan muutosten takia. Muutos kotitaloutta kohti on keskimäärin -434 euroa vuodessa ja henkilötasolle jyvitettyä keskimäärin -171 euroa vuodessa. (s. 30)

Esityksessä arvioidaan, että valtaosa kotitalouden käytettävissä olevien tulojen muutoksista on alle viiden prosentin suuruisia. Esityksen mukaan 801 henkilöä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot pienentyvät vähintään viidellä prosentilla. 440 henkilöä puolestaan asuu kotitalouksissa, joiden tulot kasvavat vähintään viidellä prosentilla. (s. 30)

Esityksen mukaan kotitalouden tulojen pienentyminen koskettaa lukumääräisesti eniten 55–64-vuotiaita (3703 henkilöä). Tulojen pienentyminen johtuu siitä, että 55 vuotta täyttäneiden työmarkkinatuen tarveharkinnan poikkeussääntö poistuu. Lisäksi tarveharkinnassa nykyisin huomioon otettavan (tarveharkinnan vähennysprosenttia pienentävän) puolison huoltovelvollisuuden poistamisen arvioidaan vaikuttavan todennäköisemmin vanhempiin ikäluokkiin eli pienentävän maksettavan etuuden määrää. (s. 30–31)

Seuraavaksi yleisintä tulojen pienentymisen arvioidaan olevan 0–9-vuotiaissa, 10–18-vuotiaissa, 35–44-vuotiaissa sekä 45–54-vuotiaissa (koskettaa kaikissa näissä ryhmissä 1480–1740 henkilöä). Esityksen mukaan lapsiperheiden tarveharkinnan erikoissääntöjen poistaminen selittää tulojen pienentymistä edellä mainituissa ikäryhmissä. (s. 30–31)

Esityksen mukaan yli 100 euron pienentyminen kuukausituloissa on yleisintä lapsettomien parien kohdalla (koskettaa arviolta 867 henkilöä). Pareilla, joilla on lapsia, tulot pienentyvät enimmäkseen alle 10 euroa kuukaudessa (koskettaa 1661 henkilöä). Kuitenkin viimeksi mainitussakin perhetyypissä arvioidaan olevan 347 henkilöä, joilla kotitalouden käytettävissä olevat tulot pienentyvät vähintään 100 euroa kuukaudessa. Vaikutusten kohdentumista pareihin (lapsettomiin ja niihin, joilla on lapsia) selittää osaltaan se, että tarveharkinnassa nykyisin huomioitava puolison huoltovelvollisuus sekä lapsiperheisiin kohdistuvat tarveharkinnan kevennykset poistuvat. (s. 31–32)

Yksinhuoltajakotitalouksissa tulojen pienentymisen arvioidaan kohdistuvan 481 henkilöön. Valtaosalla yksinhuoltajakotitalouksista tulot pienentyvät alle 10 euroa kuukaudessa. (s. 32)

Yksinasuvilla käytettävissä olevien tulojen pienentyminen on tuntuvampaa: tulot pienentyvät 607 henkilöllä, joista 267 henkilöllä pienentyminen olisi vähintään 100 euroa kuukaudessa. (s. 32)

Kotitalouden käytettävissä olevien tulojen kasvun arvioidaan kohdentuvan eniten 18–24- sekä 45–54-vuotiaisiin. Tulojen kasvua näissä ikäryhmissä selittää vanhempien tulorajojen kasvattaminen nykyisestä 1781 eurosta 2500 euroon kuukaudessa. Lisäksi tulojen kasvua selittää yksinasuvien tarveharkinnan vähennysprosentin pienentyminen, joka kasvattaa maksettavan etuuden määrää. Nykyisin työmarkkinatuen tarveharkinnan tuloraja määräytyy sen perusteella, onko henkilö yksinasuva vai avio- tai avoliitossa. Esityksen mukaan yleistuen tarveharkinnassa sovellettaisiin samaa tulorajaa ja samaa vähennysprosenttia kaikkiin tuen saajiin. (s. 30–31, 38, 97)

Ehdotettu osittaisen yleistuen vanhempien tuloaraja (2500 euroa kuukaudessa) olisi lähes 40 prosenttia korkeampi kuin nykyinen, vuoden 2002 tasossa oleva osittaisen työmarkkinatuen vanhempien tuloaraja (1781 euroa kuukaudessa). Tuloaraja vaikuttaisi maksettavan yleistuen määrään, sillä jos vanhemman tai vanhempien tulot eivät ylittäisi tuloarajaa, yleistuki maksettaisiin täysimääräisenä. (s. 36)

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Pro toteaa, että esityksen vaikutuksia yleistuen toimeenpanosta vastaavan Kansaneläkelaitoksen työhön kuvataan kohtalaisen laajasti, mutta euromääräiset arviot puuttuvat (s. 41–43). Uudistuksen kerrotaan edellyttävän laajoja tietojärjestelmämuutoksia, joiden kustannuksista ei kuitenkaan esitetä minkäänlaista arviota. Pron näkemyksen mukaan valtiolle aiheutuvista kertaluontoisista ja pysyvistä kustannuksista on ehdottomasti esitettävä arvio eduskunnalle.

Esityksen mukaan työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetun muutoksen myötä työvoimaviranomaisten velvoitteet kasvaisivat, kun työnhakukeskusteluja järjestettäisiin nykyistä enemmän kasvokkain tapahtuvina tapaamisina. Nykytilasta poiketen yleistuen saajan aktivointijaksoon sisältyvät työnhakukeskustelut tulisi järjestää lähitapaamisina. Työnhakukeskusteluiden määrä ei kuitenkaan kasvaisi. (s. 34)

Esityksen valmistelun yhteydessä on selvitetty työvoimaviranomaisten toimitilojen riittävyttä kasvokkaisten tapaamisten lisääntyessä. Selvityksen perusteella toimitilat riittävät lähipalvelun toteuttamiseen (s. 43). Pro pitää lähestymistapaa varsin teknisenä. Tällä hetkellä työnhakukeskusteluista 34 prosenttia tapahtuu kasvokkain. Pro toteaa, että työvoimaviranomaisilta saadun palautteen perusteella tapa, jolla työnhakukeskustelu käydään, ei ole ratkaiseva työnhakijan työllistymisen kannalta. Työvoimaviranomaisten nykyiset henkilöresurssit eivät tule riittämään yleistuen saajien kasvokkain tapahtuvien tapaamisten lisäämiseen esitetyllä tavalla. Lähitapaamisten tekniseen järjestelyyn kuluu olennaisesti enemmän aikaa kuin esimerkiksi puhelimesta asiointiin. Kuntien työllisyyspalvelujen ammattitaitoinen henkilöstö kykenee parhaiten arvioimaan, mikä palvelumuoto on kussakin tapauksessa tarkoituksenmukainen.

Pron näkemyksen mukaan ehdotettu varsin yksityiskohtainen lainsäädäntö (työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain uudet 32 a ja 32 b §:t) on jo sinällään ristiriidassa työnhakijan palveluprosessin keventämistä koskevan hallitusohjelmaan kirjatun tavoitteen kanssa. Keskustelujen käyminen kasvokkain tai muilla henkilökohtaisilla palvelukanavilla ei myöskään johda työllistymiseen, ellei asiakkaalle ole tarjota työllistymistä tehokkaasti tukevia palveluja. Pro muistuttaa, että kuntien talouden kehitys on riippuvainen yleisestä talous-, työllisyys- ja verotulokehityksestä. Valtiontalouden leikkaukset ulottuvat myös kuntiin. Hallituksen kehysriihessä 2025 tehtiin aiempien leikkausten lisäksi kuntien valtionosuuksiin uusi 75 miljoonan euron leikkaus, joka on 2 prosenttia kuntien laskennallisesta valtionosuusrahoituksesta. Kuntien näkemys on, että työllisyyspalvelut siirtyivät niille vuoden 2025 alussa valmiiksi aliresursoituina. Pro painottaa, että lainsäädännöllä ei pidä luoda toimintamalleja, joiden toteuttamiseen ei ole riittävää rahoitusta ja jotka voivat pahimmassa tapauksessa johtaa asiantuntijaresurssin epätarkoituksenmukaiseen käyttöön.

- **Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista**

Esityksen mukaan yleistuen tarveharkinnan muutoksen arvioidaan pienentävän etuusmenoja yhteensä noin 5,6 miljoonalla eurolla. Tästä 4,8 miljoonaa euroa aiheutuu työmarkkinatukimenojen ja 0,8 miljoonaa euroa peruspäivärahamenojen muutoksesta. Osittaisen tuen vanhempien tulorajan nostamisen 2500 euroon kuukaudessa (noin 40 prosentin korotus) arvioidaan kasvattavan työttömyysetuusmenoja noin 1,4 miljoonalla eurolla verrattuna tilanteeseen, jossa tehtäisiin muutoksia vain tarveharkintaan. (s. 33)

Muutoksilla arvioidaan olevan vain vähäinen vaikutus yleiseen asumistukeen tai toimeentulotukeen. Tämä johtuu siitä, että suuri osa tarveharkinnan tuloista huomioidaan yleisen asumistuen ja toimeentulotuen saannissa ilman suojaosia. Lisäksi tarveharkinnan muutokset vaikuttavat vain henkilöihin, joilla on muita tuloja, eli muutokset kohdistuvat todennäköisemmin työttömiin, jotka eivät ole muiden tulojen vuoksi lähtökohtaisesti oikeutettuja yleiseen asumistukeen tai toimeentulotukeen. (s. 33)

Pron näkemyksen mukaan työttömyysturvan muutoksissa on kiinnitettävä tarkasti huomiota siihen, ettei työtön työnhakija joudu kompensoimaan taloudellisen toimeentulonsa heikentymistä asumistuella tai toimeentulotuella, jotka voivat muodostaa kannustinloukkuja. Työttömyysturvajärjestelmää on kehitettävä siten, että työtön voi kaikissa olosuhteissa ottaa vastaan tarjolla olevaa työtä tai lisätyötä siten, ettei työstä saatu ansiotulo leikkaa työttömyysturvaa epäkannustavalla tavalla. Ansiotyötä tekemällä tulotason on aina muodostuttava korkeammaksi kuin kokonaan työttömänä työnhakijana ollessa.

Esityksen mukaan muutoksilla olisi vain vähäisiä myönteisiä vaikutuksia työllisyyteen. Tarveharkinnan muutokset vahvistaisivat työnteon kannusteita, kun taas vanhempien tulorajan korotuksella olisi vähäinen työnteon kannusteita heikentävä vaikutus. Työllisyyden arvioidaan vahvistuvan näiden muutosten johdosta kokonaisuutena vain noin 175 henkilötyövuodella. (s. 34)

Kasvokkain järjestettävät työnhakukeskustelut voivat esityksen mukaan nopeuttaa pitkittyneesti yleistukea saaneiden työllistymistä tai edistää heidän ohjautumistaan työllistymistä edistäviin palveluihin. Tästäkin huolimatta työnhakukeskusteluja koskevien muutosten työllisyyttä vahvistava vaikutus arvioidaan niin vähäiseksi, ettei arviota henkilötyövuosista edes esitetä. (s. 34)

- **Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)**

Esityksen mukaan yleistuen saamisen työvoimapolitiittiset edellytykset olisivat samat kuin ansiopäivärahassa. Pro pitää tätä kannatettavana.

- **Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)**

Esityksen mukaan yleistukilain 17 §:n 1 momentissa säädettäisiin yleistuen tarveharkinnassa sovellettavista tulorajoista. Täysimääräisen yleistuen kuukautta kohden lasketusta määrästä vähennettäisiin 50 prosenttia siitä 17 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittäisi 311 euroa kuukaudessa. Tarveharkinta määräytyisi siten eri tavalla kuin nykyisin mukainen työmarkkinatuen tarveharkinta. Voimassaolevan työttömyysturvalain 7 luvun 7 §:n 1 momentin mukaan [...] ”täysimääräisen työmarkkinatuen kuukautta kohden lasketusta määrästä vähennetään huoltovelvollisella 50 prosenttia siitä 6 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 848 euroa kuukaudessa. Perheettömällä henkilöllä vähennetään vastaavasti 75 prosenttia siitä 6 §:n mukaisesti määrätystä tulojen osasta, joka ylittää 253 euroa kuukaudessa. Perheellisen tulorajaa korotetaan 106 eurolla jokaista huolettavan alle 18-vuotiasta lasta kohti”.

Esityksen mukaan huoltovelvollisen yleistuen hakijan tarveharkinta määräytyisi samalla tavalla kuin perheettömän eli yksinasuvan hakijan. Huoltovelvollisen tarveharkinnan tuloraja laskisi merkittävästi nykyiseen työmarkkinatuen tarveharkinnan tulorajaan verrattuna. Lisäksi lapsiperheiden tarveharkinnan erikoissääntö poistettaisiin. Muutokset tarkoittavat sitä, että henkilön, jolla on puoliso ja mahdollisesti myös alaikäisiä lapsia, yleistuen tarveharkinta tiukkenisi nykytilaan verrattuna. Toisaalta yksinasuvan yleistuen hakijan tarveharkinnassa huomioitavien tulojen vähennysprosentti pienenesi nykyisestä 75 prosentista 50 prosenttiin, eli yksinasuvan tarveharkinta lievenisi.

Esityksen mukaan yleistuki olisi perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettu työttömyyden aikaista perustoimeentuloa turvaava etuus (perusturvaetus). Pro toteaa, että työttömyysturvalainsäädännön kehittäminen ei saa johtaa siihen, että työtön työnhakija joutuu jatkuvasti turvautumaan perustuslain 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuun vähimmäistoimeentulon turvaan eli nykyinsäädännön mukaiseen toimeentulotukeen.

Esityksessä todetaan, että vaikka yleistuen tarveharkinta poikkeaisi huoltovelvollisen kohdalla merkittävästi nykyisestä työmarkkinatuen tarveharkinnasta, muutoksilla arvioidaan olevan vain vähäinen vaikutus yleisen asumistuen ja toimeentulotuen menoihin. Tämä johtuu siitä, että suuri osa tarveharkinnan tuloista huomioidaan nykyisinkin yleisessä asumistuessa ja toimeentulotuessa ilman suojaosia. Lisäksi tarveharkinnan muutokset vaikuttaisivat vain henkilöihin, joilla on muita tuloja. Esityksen mukaan muutokset kohdistuisivat todennäköisemmin työttömiin, jotka eivät ole muiden tulojen vuoksi oikeutettuja yleiseen asumistukeen tai toimeentulotukeen. (s. 33)

Pro kiinnittää huomiota siihen, että edellä mainittu ei takaa sitä, etteivätkö yksittäisen henkilön tai kotitalouden käytettävissä olevat tulot voisi vähentyä merkittävästi tarveharkinnan muutosten vuoksi. Tämä todetaan myös esityksen vaikutusarvioissa (s. 28–32). Pro toteaa, että mikäli esitetyt tarveharkinnan muutokset hyväksytään eduskunnassa, niiden vaikutusta kotitalouksien taloudelliseen toimeentuloon ja perustuslain 19 §:n 2 momentissa säädettyyn perustoimeentulon turvan toteutumiseen tulee seurata tarkasti. Tarvittaessa tarveharkintaa koskevaa sääntelyä on myöhemmin korjattava.

Esityksen mukaan yleistukilain 18 §:ssä säädettäisiin vanhempiensa taloudessa asuvan työnhakijan yleistuesta. Pykälä vastaisi muutoin nykyistä työttömyysturvain 7 luvun 9 §:ää osittaisesta työmarkkinatuesta, mutta vanhempien tulorajaa korotettaisiin 2500 euroon kuukaudessa, kun se on nykyisin 1781 euroa kuukaudessa. Esityksen mukaan vuonna 2023 osittaisen työmarkkinatuen saajista 93 prosenttia oli alle 30-vuotiaita (s. 23, 40). Hakijan ikä ei vaikuta osittaisen työmarkkinatuen saamiseen, ja ehdotuksen mukaan ikä ei vaikuttaisi myöskään osittaiseen yleistukeen. Esityksessä todetaan, että mikäli oletetaan, että jatkossakin vanhempiensa taloudessa asuvat yleistuen saajat ovat pääosin nuoria, ehdotuksella on myönteinen vaikutus vanhempiensa taloudessa asuvien nuorten työttömien perustoimeentulon tasoon. Esityksen mukaan muutoksen vaikutus kohdistuisi erityisesti nuorempiin ikäluokkiin ja miehiin. (s. 29, 37, 40)

Pro toteaa, että osittaisen yleistuen vanhempien tulorajan korottamisen työvoimapoliittinen ja yhteiskunnallinen tavoite ei selviä esityksestä. Ehdotusta perustellaan vanhempiensa taloudessa asuvan työttömän toimeentulon tason kohenemisella, mutta samalla ehdotuksen arvioidaan heikentävän hieman työnteon kannusteita (s. 34). Ehdotuksen mielekkyys työnhakuun kannustamisen, työmarkkinoilta syrjäytymisen ehkäisemisen ja itsenäisen elämän rakentamisen näkökulmasta jää epäselväksi. Esityksen mukaan osittaisen yleistuen saaminen ei riippuisi hakijan iästä. Vanhempiensa luona asuva hakija voi siis olla 25 vuotta täyttänyt. Ehdotetut muutokset alle 25-vuotiaille järjestettävien työnhakukeskustelujen lisäämisestä ja niiden järjestämisestä nykyistä aikaisemmassa vaiheessa eivät siis koskisi kaikkia vanhempiensa luona asuvia työttömiä työnhakijoita. Pron näkemyksen mukaan ehdotuksen tarkoituksenmukaisuutta ja kohderyhmää on syytä arvioida tarkemmin.

- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)

Ei lausuttavaa.

- Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)

Ei lausuttavaa.

- Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)

Esityksen mukaan yleistukea rahoittaisivat pääasiassa valtio ja yleistuen saajan kotikunta. Lisäksi työttömyyskassaan kuulumattomien palkansaajien työttömyysvakuutusmaksukertymä tilitettäisiin työssäoloehdon täyttäneiden työttömien yleistuen rahoitukseen. Rahoitusosuudet vastaisivat nykyisin mukaisia työmarkkinatuen ja peruspäivärahan rahoitusosuuksia eikä maksuosuuksiin ehdoteta muutoksia. Työttömyysvakuutusmaksuja kohdistettaisiin työssäoloehdon täyttäneiden yleistuensaajien ensimmäisen 400 maksupäivän ajalta syntyneisiin kuluihin, ei kuitenkaan ansiopäivärahalta yleistuelle siirtyneiden yleistukeen. Ehdotus vastaa nykytilaa, jossa työttömyysvakuutusmaksuja kohdennetaan peruspäivärahan rahoitukseen. (s. 32–34) Pro kannattaa esitystä tältä osin.

- Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)

Esityksellä olisi vaikutuksia muihin vireillä oleviin lakiesityksiin (s. 94-95). Hallituksen tavoitteena on antaa syysistuntokaudella 2025 esitys työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi. Tuossa esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain työnhakijan palveluprosessia koskevaa 4 lukua,

jota esitetään muutettavaksi myös nyt lausuttavana olevassa esityksessä. Lisäksi tulisi muuttaa nyt esitetyn yleistukilain 9 §:ssä olevaa pykäläviittausta. Muutoksia on tarkoitus yhteensovittaa esitysten eduskuntakäsittelyn aikana, siirtymäsäännökset mukaan lukien. Pro huomauttaa, että edellä kuvattu esitysten valmistelun ja käsittelyn aikataulutus on omiaan aiheuttamaan ylimääräisiä haasteita toimeenpanon valmistelulle.

Pro toteaa, että työvoimapalvelujen siirto kunnille vuoden 2025 alusta lukien oli suuri toiminnallinen ja kulttuurinen muutos, jonka toimeenpanovaihe on edelleen käynnissä. Jatkuvat säädöstason muutokset, jotka julkilausutuista tavoitteista huolimatta eivät tosiasiassa yksinkertaista palveluprosessia, lisäävät ylikuormitetun henkilöstön työpainetta entisestään.

- **Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista**

Esityksessä mainitaan lyhyesti sen toimeenpanosta ja seurannasta. Esityksen mukaan muutosten vaikutuksia muiden sosiaaliturvaetuuksien käyttöön on mahdollista seurata Kelan tilastojen avulla, ja työvoimaviranomaisten tilastoista saadaan tietoa työnhakukeskustelujen järjestämisestä (s. 94). Pro huomauttaa, että koska kyse on huomattavasti laajempaan sosiaaliturvan uudistamiseen liittyvästä osauudistuksesta, vaikutusten seuranta on järjestettävä huolella. Yleistuen saajien taloudellisen toimeentulon ohella huomiota on kiinnitettävä erityisesti siihen, minkälaisia vaikutuksia muutoksella on vammaisten henkilöiden sekä lasten ja nuorten asemaan. Lisäksi on seurattava vaikutuksia yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon.

Pro ehdottaa, että vaikutuksista annetaan eduskunnalle erillinen selonteko.

- **Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta**

Ei lausuttavaa.

- **Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista**

Ei lausuttavaa.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta**

Pro toteaa, että työvoimaviranomaisten nykyiset henkilöresurssit eivät riitä kasvokkain järjestettävien työnhakukeskustelujen lisäämiseen esitetyllä tavalla. Muilta osin Pro viittaa edellä kohdassa 2. Esityksen vaikutukset (vaikutukset toimeenpanijoihin) lausuttuun.

- **Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä**

Ei lausuttavaa.

- **Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista**

Ei lausuttavaa.

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kansaneläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merimieseläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

Esityksen mukaan kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 3 §:n mukaista soveltamisalaa muutettaisiin siten, että sekä alle 25-vuotiaat että 25 vuotta täyttäneet pitkään työttömänä olleet henkilöt pääsisivät pääsääntöisesti nykyistä nopeammin kuntouttavaan työtoimintaan ja siihen liittyviin palveluihin. Pro kannattaa esitystä.

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusoidessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ei lausuttavaa.

4. Muuta lausuttavaa

Ammattiliitto Pro toteaa, että pitkittyvä työttömyys on niin yksilön kuin yhteiskunnankin kannalta vakava ongelma, johon on vastattava vaikuttaviksi todetuilla ja henkilön omaa toimijuutta tukevilla keinoilla. Asiantuntevasti suunnitelluilla palveluilla voidaan tukea työkykyä ja työmarkkinoiden tarpeita vastaavan osaamisen kehittämistä. Jotta työnhakijan tarvitsemat palvelut ovat tosiasiallisesti saavutettavissa, sekä työvoimaviranomaisten että hyvinvointialueiden aikuissosiaalityön riittävät henkilöresurssit on varmistettava.

Juntunen Pauliina
Ammattiliitto Pro ry